

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 9'2015

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА"

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних наук

Постанова президії ВАК України від 06 жовтня 2010 р. № 1-05/6. Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 20614-10414 ПР від 18 березня 2014 р.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Академією муніципального управління та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою Радою Академії Муніципального Управління (Протокол №35 від 20 вересня 2015 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 24.09.2015

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт
видавничої
справи

© "Аналітик", 2015

© "Економіка. Фінанси. Право", 2015

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Заступник шеф-редактора:

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, в.о. ректора Академії муніципального управління, Заслужений працівник освіти України

Члени Редакційної колегії:

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Академії муніципального управління

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Академії муніципального управління

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів Академії муніципального управління

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., доцент

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства

Присяжнюк Володимир Костянтинович, д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, учений секретар Вченої ради Національної академії внутрішніх справ

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Академії муніципального управління, Заслужений економіст України

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Конonenко Леонід Минович, к.ю.н., професор, професор кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, перший заступник Керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор, доцент кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Випусковий редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

ЗМІСТ

А.О. БЛИЗНЮК. Місце підрозділу з управління економічною безпекою в організаційній структурі підприємства	4
О.С. ІРШАК. Макроекономічне прогнозування розвитку банківської діяльності та його види	7
О.В. МАЗОРЕНКО. Оцінка життєвого циклу на прикладі підприємств харківського регіону	11
Ю.І. ПОНОМАРЬОВА. Стимулятори та дестимулятори реінжинірингу бізнес-процесів	15
С.А. ТКАЧЕНКО. Самостійне значення поняття організації економічного моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери	20
Н.О. ЗАДОРЖНЮК, О.О. КАШУБА. Особливості інноваційної діяльності українських підприємств	23

БЛИЗНЮК

Андрій Олександрович
basket1979@mail.ru

УДК 338.47+656.1

кандидат економічних наук,
доцент, Харківський національний
автомобільно-дорожній університет

МІСЦЕ ПІДРОЗДІЛУ З УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ СТРУКТУРІ ПІДПРИЄМСТВА

THE PLACE OF ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT UNIT IN THE ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE ENTERPRISE

Стаття присвячена визначенню місця підрозділу з управління економічною безпекою в організаційній структурі підприємства. В статті розглянуті та проаналізовані основні найбільш розповсюджені серед вітчизняних підприємств організаційні структури управління. Також у роботі обґрунтована доцільність створення підрозділу з управління економічною безпекою підприємства.

Статья посвящена определению места подразделения по управлению экономической безопасностью в организационной структуре предприятия. В статье рассмотрены и проанализированы основные наиболее распространенные среди отечественных предприятий организационные структуры управления. Также в работе обоснована целесообразность создания подразделения по управлению экономической безопасностью предприятия.

The article is aimed to the highlighting the place of an economic security management unit in the organizational structure of the enterprise. The article describes and analyzes the most common organizational management structures among the domestic enterprises. The expediency of creating an economic security management unit is also presented in the article.

Ключові слова: підприємство, економічна безпека, структурний підрозділ, організаційна структура

Ключевые слова: предприятие, экономическая безопасность, структурное подразделение, организационная структура

Keywords: the enterprise, economic security, the business unit, the organizational structure

ВСТУП

Організаційна структура апарату управління являє собою форма поділу праці з управління виробництвом. Кожен підрозділ і посада створюються для виконання певного набору функцій управління або робіт. Вкрай важливим при створенні будь-якого нового підрозділу є збереження існуючих виробничих зв'язків та потоків інформації всередині підприємства, а також підвищення загальної ефективності управління. У сьогоденні існує значна кількість досліджень, присвячених вивченню економічної безпеки не тільки на рівні підприємства, а і держави та регіону. Найбільший внесок було зроблено такими дослідниками як Г. Козаченко, В. Пономарьов, О. Ляшенко, Л. Донець, Н. Ващенко, А. Іванов, В. Шликов, М. Єрмоленко, С. Ілляшенко, М. Тумар [1-6] та інші. У своїх дослідженнях автори розглянули теоретичні та практичні аспекти управління економічної безпеки підприємства, однак не зважаючи на вагомий внесок дослідників все ще існують невивчені аспекти проблеми управління економічною безпекою підприємства (ЕБП).

МЕТА РОБОТИ полягає в обґрунтуванні доцільності створення відособленого структурного

підрозділу підприємства, призначенням якого є управління економічною безпекою на підприємстві.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методичною основою роботи є наукові праці видатних вчених та матеріали періодичних видань. Під час дослідження у роботі використано метод логічного аналізу при встановленні місця підрозділу з управління економічною безпекою в організаційній структурі підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Особливості функціонування сучасного підприємства та необхідність приділення додаткової уваги забезпеченню належного рівня економічної безпеки вимагають від нього створення нового спеціалізованого функціонального підрозділу і грамотної інтеграції його в організаційну структуру з метою забезпечення максимальної ефективності функціонування підрозділу управління економічною безпекою.

Як відомо, формування організаційної структури підприємства має відбуватися з врахуванням функціонального, елементного та організаційного аспектів [7]. Відповідно до розглянутих аспектів формування організаційної структури підприємства

необхідність забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає перегляду його організаційної структури та створення нового відповідного підрозділу [8].

Ефективне впровадження підрозділу управління економічною безпекою в організаційну структуру підприємства має передбачати виконання наступних вимог:

- забезпечення прямого зв'язку з підрозділами, що відповідають за рівень певної складової економічної безпеки підприємства, та їх працівниками відповідно до ієрархії в межах підрозділу;
- забезпечення повного доступу до інформації;
- забезпечення персоналом відповідного рівня кваліфікації;
- непорушення принципу єдиновладдя;
- забезпечення традиційного для підприємства розподілу чисельності керівників та працівників виробничих підрозділів.

Отже, формування підрозділу з управління економічною безпекою підприємства є вимогою сьогодення для вітчизняних підприємств [8].

Аналіз практики функціонування як зарубіжних, так і вітчизняних підприємств дає змогу виокремити певні види організаційних структур, які можна розділити на два типи: механістичні та адаптивні.

Механістичні типи є більш традиційними та являють собою організаційні структури, які схильні до ієрархічності, формальності та централізованості прийняття управлінських рішень.

Адаптивні типи організаційних структур є більш новими для вітчизняних підприємств, де головними рисами є розмитість та невелика кількість рівнів управління, неформальність взаємозв'язків та децентралізація у прийнятті рішень.

Розглянемо види організаційних структур в межах кожного зазначеного типу та визначимо місце підрозділу економічної безпеки в їх межах. Найбільш поширеними видами таких організаційних структур є: лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, лінійно-штабна, дивізійна, тощо.

Визначимо особливості інтеграції підрозділу економічної безпеки в умови лінійної організаційної структури. Розміщення підрозділу повинне забезпечувати збереження принципу єдиновладдя, отримання інформації про стан кожної складової ЕБП, можливість зворотного впливу на підрозділи, що формують рівень кожної складової ЕБП.

Відповідно до висунутих вимог, підрозділ ЕБП повинен знаходитися на вищих рівнях ієрархії, бо лише за таких умов в його підпорядкуванні будуть знаходитися усі керівники лінійних підрозділів, які мають виконувати рішення, прийняті з метою забезпечення стану економічної безпеки підприємства.

Розглянемо наступний вид механістичної організаційної структури – функціональний. Відповідно до досліджуваного виду організаційної структури, управління економічною безпекою фактично є однією з важливих функцій діяльності підприємства, а тому повинен бути сформований відповідний функціональний підрозділ та його ієрархія служб.

При такій організаційній структурі керівник з управління економічною безпекою має прямий вплив на кожного безпосереднього виконавця кожної функції, яка спричиняє вплив на певну складову ЕБП.

Розглянемо особливості наступного виду механістичних організаційних структур – лінійно-функціонального. В умовах лінійно-функціональної організаційної структури підрозділ з управління економічною безпекою є одним з допоміжних функціональних підрозділів, який має обмежений опосередкований вплив на керівника основного підрозділу. Але в умовах реалізації цієї схеми управління підрозділ з управління економічною безпекою не має достатнього впливу на виконавців, а тому необхідний рівень економічної безпеки може бути не досягнутим через внутрішні лінійно-функціональні конфлікти. Вирішенням цієї проблеми може бути розміщення підрозділу ЕБП на більш високому рівні з організацією лінійного впливу на всі підрозділи.

Такий розподіл функцій передбачає перевагу функції управління економічною безпекою над іншими допоміжними функціями забезпечення діяльності підприємства, що є більш відповідним до дійсності в силу комплексності самого поняття економічної безпеки підприємства.

В умовах лінійно-штабної організаційної структури функції з управління економічною безпекою підприємства мають взяти на себе спеціалісти з ЕБП, які повинні бути введені до консультативних штабів при кожному рівні лінійних керівників. Між самими спеціалістами штабів різного ієрархічного рівня також повинен існувати лінійний управлінський зв'язок.

Таке розміщення спеціалістів з управління ЕБП дозволить вносити проекти управлінських рішень щодо її забезпечення до розгляду найвищого керівника, який має прямий ієрархічний вплив на керівників лінійних підрозділів, що дозволить реалізовувати управлінські рішення з забезпечення належного рівня усіх складових економічної безпеки підприємства. Спеціалісти з ЕБП при штабах лінійних керівників забезпечуватимуть реалізацію рішень спеціаліста з ЕБП вищого рівня завдяки прямому лінійному зв'язку між ними і своєму консультативному впливу на лінійних керівників.

Останній розповсюджений вид механістичних організаційних структур – дивізійний. Особливістю інтеграції підрозділу з управління економічною безпекою у випадку дивізійної структури є необхідність його внесення до переліку вищих корпоративних служб з метою забезпечення стратегічної економічної безпеки, а також створення функціонального підрозділу ЕБП при кожному дивізіоні з метою забезпечення поточної економічної безпеки.

Наведений розподіл функцій з управління економічною безпекою на стратегічному і дивізійному рівнях, шляхом створення підрозділів ЕБП на кожному з них дозволить забезпечити належну увагу проблемі її забезпечення як на корпоративному рівні, так і на місцевому дивізійному. Підпорядкування дивізійних

підрозділів ЕБП корпоративному підрозділу дозволить досягти узгодженості їх дій на усіх рівнях та забезпечить вплив на підрозділи, що формують рівень економічної безпеки підприємства за усіма складовими.

Розглянемо види організаційних структур, які відносяться до адаптивного типу. На сьогодні існує надзвичайно велика кількість структур, які можна віднести саме до цього типу. Це пов'язано насамперед з високим рівнем їх адаптивності до надзвичайно мінливих умов зовнішнього середовища сучасного підприємства. Однак, зосередимо увагу на двох найбільш поширених видах – проектно-цільовому та матричному.

Проектно-цільова структура формується при реалізації конкретних проектів, для чого формується проектна команда з певними функціями, покладеними на кожного її учасника. Перевагою таких структур є надзвичайна гнучкість та швидкість прийняття рішень, однак зі зростанням кількості проектів, що реалізуються підприємством, виникають і головні недоліки – розпорошення ресурсів та спеціалістів між проектами, внутрішні конфлікти при розподілі ресурсів між проектними командами [9].

Задля забезпечення економічної безпеки в умовах проектно-цільових структур доцільним є введення до проектно-команди відповідного спеціаліста.

Більш складним видом адаптивної організаційної структури є матрична. Матрична структура передбачає, окрім наявності лінійних та функціональних керівників, наявність ще одного виду керівництва – проектних керівників, у лінійному підпорядкуванні до яких, тимчасово, на час виконання проекту, перебувають працівники проектних груп з числа працівників функціональних підрозділів, які закріплені за певним проектом. Керівник проекту є одночасно лінійним керівником для працівників проектно-групи і функціональним керівником стосовно інших функціональних підрозділів підприємства. Перевагами матричної структури є максимізація ефекту від одночасного використання ресурсів підприємства в різних проектах, висока оперативна гнучкість прийняття управлінських рішень, розвиток міжфункціональних зв'язків. Головним же недоліком матричної структури є подвійне підпорядкування спеціалістів і порушення принципу єдиновладдя, можливе також збільшення витрат на утримання функціональних служб [9].

З метою забезпечення належного рівня економічної безпеки на підприємстві з матричною структурою необхідним є створення функціонального підрозділу ЕБП, працівники якого будуть закріплені в проектних командах і на рівні проектів мають виконувати функції з управління економічною

безпекою. Одночасне підпорядкування цих працівників функціональному керівнику з ЕБП дозволить дотримуватися також і стратегічної лінії з забезпечення економічної безпеки підприємства в цілому. Таке розподілення функцій з забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах матричної організаційної структури дозволить впливати на її рівень через кожний конкретний проект, а також підтримувати загальний рівень економічної безпеки підприємства.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило визначити місце підрозділу з управління економічною безпекою в найбільш розповсюджених серед вітчизняних підприємств організаційних структурах механістичного та адаптивного типів. Кожна розглянута організаційна структура має свої переваги та недоліки, однак створення і інтеграція такого підрозділу в організаційну структуру підприємства повинні відбуватися дуже обережно і в межах вимог до ефективної побудови системи управління підприємством з метою підвищення загального рівня управління ним.

Список використаних джерел

1. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
2. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства: Навч. пос. / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
3. Иванов А. Экономическая безопасность предприятия / А. Иванов, В. Шлыков. – М., 2003. – 265 с.
4. Єрмоленко М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмоленко. – К., 2001. – 309 с.
5. Ильяшенко С. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальные проблемы экономики. - №3. – 2003. – С. 12-19.
6. Тумар М.Б. Основи економічної безпеки підприємства: Навч. посіб. / М.Б. Тумар. – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 232 с.
7. Охріменко А.Г. Основи менеджменту: Навч. посіб. / А.Г. Охріменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 130 с.
8. Близнюк А. О. Особливості інтеграції підрозділу управління економічною безпекою в організаційну структуру підприємства / І.А. Дмитрієв, А.О. Близнюк // Бізнес-Інформ. – 2012. – № 8. – С. 184-186.
9. Шегда А.В. Менеджмент: Підручник / А.В. Шегда. – К.: Знання, 2004. – 687 с.

ІРШАК

УДК 336.71:001.18

Олеся Степанівна
olesyapetrivska@ukr.net

МАКРОЕКОНОМІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ
БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО ВИДИ

THE MACROECONOMIC FORECAST OF BANKING ACTIVITY
DEVELOPMENT AND ITS TYPES

кандидат економічних наук,
доцент, кафедра банківського
і страхового бізнесу, Львів-
ський національний універ-
ситет ім. Івана Франка

У статті досліджено теоретичні основи сутності макроекономічного прогнозування розвитку банківської діяльності та обґрунтовано його необхідність, визначено класифікаційні ознаки і види прогнозів розвитку банківської діяльності, виділено особливості прогнозування розвитку банківської діяльності, а також запропоновано напрями його покращення.

В статье исследованы теоретические основы сущности макроэкономического прогнозирования развития банковской деятельности и обосновано его необходимость, определены и виды прогнозов развития банковской деятельности, выделены особенности прогнозирования развития банковской деятельности, а также предложены направления его улучшения.

The paper discussed the theoretical principles of the macroeconomic forecast of the banking activity and argued its necessity; the classification types and the types of the banking activity development forecast are presented; the features of the banking activity development forecast are highlighted; the directions for further improvement are presented.

Ключові слова: банківська діяльність; прогнозування розвитку банківської діяльності, банківське прогнозування; банківське планування; банківське моделювання; банківський прогноз; прогноз банківської діяльності

Ключевые слова: банковская деятельность; прогнозирования развития банковской деятельности, банковское прогнозирования; банковское планирование; банковское моделирования; банковский прогноз; прогноз банковской деятельности

Keywords: banking activity; the banking activity development forecast, the banking forecast; the banking planning; the banking modeling; the banking forecast; the banking activity forecast

ВСТУП

Побудова прогнозів фінансових результатів банківської діяльності дозволяє планувати подальший її розвиток. Розвиток банківської діяльності залежить, у першу чергу, від правильно прогнозованих майбутніх фінансових результатів банків з врахуванням постійних змін макроекономічних чинників. Надійність і точність макроекономічного прогнозування банківської діяльності залежить від достатньо повної за обсягом, змістом і структурою інформації фінансових результатів діяльності банків, високого рівня достовірності цих даних тощо.

Для того, щоб знизити ризиковість банківської діяльності, необхідно вдаватися до макроекономічного прогнозування її розвитку. Ухвалення рішень керівних органів банків щодо управління банківською діяльністю нерідко зумовлюють негативні наслідки, тому прогнозування (передбачення цих наслідків і вибір найкращого шляху розв'язання у конкретній ситуації) є головним завданням і функцією управління банками.

Дослідження ризиків банківської діяльності, пошук ефективних інструментів виявлення та подолання кризових явищ у банківській діяльності є одними із першочергових завдань загальної макроекономічної політики держави. В умовах нестабільної вітчизняної економіки макроекономічне

прогнозування показників діяльності банків необхідно здійснювати на середньострокову перспективу, що надасть можливості для оптимальної реалізації стратегії розвитку банківництва.

Водночас, комплексне вивчення окреслених питань сприятиме розробленню практичних рекомендацій щодо активізації розвитку банківської діяльності. Усе це зумовило вибір теми статті, її мету, структуру та завдання.

Дослідженню специфіки прогнозування розвитку банківської діяльності присвячені роботи багатьох учених. Значний внесок у розвиток цих питань зробили вітчизняні науковці С.В. Глівенко, В.О. Касьяненко, О.А. Кириченко, В.І. Міщенко, О.Г. Янковий та інші.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є дослідження сутності макроекономічного прогнозування та виділення класифікаційних ознак і видів прогнозів розвитку банківської діяльності.

Для досягнення цієї мети виділено низку завдань, а саме:

– з'ясувати сутність та значення макроекономічного прогнозування розвитку банківської діяльності;

– визначити класифікаційні ознаки і види макроекономічних прогнозів розвитку банківської діяльності;

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet.

При проведенні дослідження використано методи *наукової абстракції та групування* (при визначенні класифікаційних ознак макроекономічних прогнозів розвитку банківської діяльності), *а також системний* (при дослідженні сутності макроекономічного прогнозування банківської діяльності).

РЕЗУЛЬТАТИ

Згідно визначення В.О. Касьяненка, під прогнозуванням розуміється наукове виявлення імовірних шляхів і результатів розвитку явищ і процесів у майбутньому, оцінка показників, які характеризують ці явища та процеси стосовно більш чи менш віддаленого майбутнього. Прогнозування – це наукова діяльність, спрямована на виявлення та вивчення можливих альтернатив майбутнього розвитку [4, с. 8].

На думку С.В. Глівенка, прогнозування – процес формування прогнозу про розвиток об'єкта на основі вивчених тенденцій його розвитку [3, с. 7].

Прогнозування – це метод можливого планування, в якому передбачення майбутнього опирається на накопичений досвід і поточні припущення майбутнього [2, с. 910].

Під прогнозуванням діяльності банку необхідно розуміти оцінку перспектив розвитку банку на основі аналізу кон'юнктури ринку, змін ринкових умов на майбутній період. Основна мета прогнозу – визначити тенденції розвитку чинників, які впливають на кон'юнктуру ринку.

На сьогодні в економічній і правовій літературі відсутня єдина точка зору на природу макроекономічного прогнозування, планування та аналізу. Окрім того, одні дослідники ототожнюють ці поняття, інші визначають їх певну підпорядкованість чи взаємодоповнюваність, зміщують акценти на користь того чи іншого поняття, а деякі – повністю розмежовують ці поняття.

Планування – це функція передбачення майбутніх тенденцій, встановлення цілей і визначення стратегії та політики досягнення цих цілей. Планування – один із способів, за допомогою якого керівництво забезпечує єдине спрямування зусиль усіх членів банківської установи на досягнення її загальних цілей [1, с. 233].

Планування – це одна із чотирьох найважливіших функцій менеджменту. Воно дає початок управлінському процесу, встановлює ціль, перспективу, необхідні пропорції [5, с. 113].

Між банківським прогнозуванням і банківським плануванням існують розбіжності. Головна з них полягає в тому, що планування має директивний, а прогнозування – імовірнісний та дослідницький характер. Банківське планування і прогнозування є взаємодоповнюючими стадіями управління

банківською діяльністю.

На нашу думку, банківське планування являє собою поставлення чітко визначеної мети банку (отримання прибутку) і передбачення детальних подій розвитку досліджуваних банківських об'єктів.

Принциповою відмінністю понять «прогнозування» і «планування» є характер вихідної інформації: обов'язковість планової інформації і орієнтовний характер прогнозової інформації. Прогноз, на відміну від плану, має ймовірнісний характер. Його головне завдання полягає у науковому передбаченні можливих альтернатив розвитку банків з вказівкою відповідних ризиків, а також у пошуку варіантів, які забезпечать оптимальний режим досягнення поставлених цілей [6, с. 232].

Ще одним важливим поняттям при дослідженні даної теми є «банківське моделювання», що на нашу думку, є поширеною методикою опису тих чи інших банківських процесів і явищ. Також, чітко можна стверджувати, що банківське моделювання вважається ефективним інструментом банківського макроекономічного прогнозування, оскільки банківське моделювання полягає у заміні банківського об'єкта моделлю з метою дістати інформацію про цей об'єкт, виконуючи експерименти з його моделлю. Якщо результати банківського моделювання підтверджуються, то можуть бути основою для прогнозування розвитку банківської діяльності. Банківська модель – це умовне зображення банківського об'єкта, що відбиває його найістотніші характеристики, які необхідні для проведення дослідження. Будь-яка модель виконує в першу чергу прогностичну функцію, без якої побудова її була б недоцільною для теорії і тим більше для практичного використання.

На наш погляд, банківський прогноз – це інструмент банківського управління, за допомогою якого можна визначати напрями розвитку і ухвалювати конкретні рішення щодо планування банківської діяльності, а також оцінювати в майбутньому їх можливі результати. Слід зауважити, що при банківському прогнозі, саме банк як суб'єкт розробляє прогноз фінансових показників. Прогноз банківської діяльності може здійснювати будь-який суб'єкт (не обов'язково банк), тут наголошується на об'єкті прогнозування.

Ми вважаємо, що прогнозування розвитку банківництва – це процес розробки банківських прогнозів, що ґрунтуються на вивченні закономірностей і тенденцій розвитку банківської діяльності в цілому, виявляє його альтернативні шляхи у майбутньому.

На нашу думку, макроекономічне прогнозування розвитку банківництва – це процес розробки прогнозів банківської діяльності, який ґрунтується на вивченні закономірностей її розвитку з врахуванням змін макроекономічних показників, а також спрямований на здійснення регулювання банківської діяльності з метою забезпечення банківської стабільності та її динамічного розвитку.

На нашу думку, доцільно здійснити класифікацію макроекономічних прогнозів розвитку банківництва (рис. 1).

Рис. 1. Класифікаційні ознаки та види макроекономічних прогнозів розвитку банківської діяльності

Державний макроекономічний прогноз банківської діяльності здійснюється державними органами влади: НБУ, Міністерством фінансів України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Державною фіскальною службою України, Державною фінансовою інспекцією України, Інститутом економіки та прогнозування Національної академії наук України.

Недержавний макроекономічний прогноз банківської діяльності здійснюється банківськими установами, фінансовими організаціями, банками-конкурентами; реальними та потенційними клієнтами. Недержавний макроекономічний прогноз поділимо ще на зовнішній та внутрішній. Зовнішній прогноз банківської діяльності здійснюється рейтинговими агенціями, фінансовими інститутами (з метою визначення впливу подальшої діяльності на банківську систему та економіку в цілому), банками-конкурентами, клієнтами тощо. Внутрішній прогноз банківської діяльності здійснюється безпосередньо всередині банківської установи, відповідним департаментом чи відділом з метою ефективного планування подальшої діяльності.

Цільовий макроекономічний прогноз визначає можливість реалізації цілі управління банківською

діяльністю, дозволяє уточнити ціль банку і сформулювати його місію. Даний вид макроекономічного прогнозу визначає критерії досягнення мети.

Пошуковий макроекономічний прогноз ґрунтується на виявленні закономірних тенденцій у розвитку банківського об'єкта, встановлюється стан прогнозованого банківського об'єкта сьогодні і в майбутньому періоді. Тут не враховуються чинники, які здатні змінити ці тенденції розвитку.

Нормативний макроекономічний прогноз визначає шляхи, терміни, етапи реалізації банківських цілей, досягнення в майбутньому періоді станів банківського об'єкта.

Короткостроковий макроекономічний прогноз, як правило, здійснюється на період 1 місяць, квартал, рік в Україні. У країнах з розвинутою ринковою економікою – 1-3 роки. Цей вид прогнозу дає можливість активно впливати на хід процесів, що відбуваються в діяльності банківських установ, з врахуванням макроекономічних чинників у цей період.

Середньостроковий макроекономічний прогноз здійснюється в межах 1-3 роки в Україні, в розвинутих країнах – 3-5 років. Найчастіше його

складають щорічно та уточнюють у поточному році. На цьому етапі розробляють прогнози оптимального формування та розміщення банківських ресурсів на підставі попереднього прогнозування попиту, пропозиції та умов конкуренції на ринку банківських послуг.

Довгостроковий макроекономічний прогноз розробляють на 3-5 років в Україні, в країнах з розвинутою ринковою економікою – 5-10 років. Характерною ознакою цього виду є використання комбінації кількісних і якісних методів прогнозування. Для цього періоду можливі значні якісні зміни, тому роблять тільки загальні висновки про очікувані зміни.

В основу довгострокового макроекономічного прогнозування, у тому числі і планування розвитку банківської діяльності покладено такі концепції, прогнози та дослідження:

- політичний вплив на розвиток діяльності банків та його довгострокових тенденцій;
- економічні оцінки розвитку банківської діяльності та його довгострокових тенденцій;
- вплив науково-технічного прогресу на структуру та кваліфікацію кадрів у банківській сфері тощо.

Комплексний макроекономічний прогноз банківської діяльності – це використання комплексу статистичних даних макроекономічних показників та результатів діяльності банків, що містить елементи пошукового і нормативного прогнозів. За характером властивостей може бути якісний та кількісний.

Тематичний макроекономічний прогноз – це систематизація статистичних даних макроекономічних показників та результатів діяльності банків за окремими розділами з метою перевірки, оцінки та продіагностування якості взаємозв'язків цього розділу з раніше визначеними напрямками.

Періодичний макроекономічний прогноз визначається з певною частотою. Безперервний макроекономічний прогноз здійснюється постійно від початку існування банківського об'єкта до завершення його діяльності.

Оптимістичний прогноз банківської діяльності – це оцінка стану банку, що функціонує в найбільш сприятливих умовах, очікуваний позитивний розвиток показників банку.

Під песимістичним прогнозом розуміється оцінка ймовірного негативного стану розвитку показників діяльності банку, що функціонує в несприятливих умовах.

При реалістичному прогнозі передбачається оцінка величини показників банку, виконана відповідно до найбільш ймовірних умов, яка формується на основі попередніх даних.

Отримані результати про розвиток банківської діяльності відповідно до оптимістичного прогнозу найбільш високі, а відповідно до песимістичного – найбільш низькі. Результати отримані відповідно до реалістичного прогнозу знаходяться між оптимістичним і песимістичним прогнозами.

Позитивний прогноз діяльності банку – це оцінка стану діяльності банку, яку найбільш очікують отримати керівні органи, поступовий процес сходження від нижчого до вищого рівня конкретного показника. Негативний прогноз являє собою розвиток діяльності банку від вищого до нижчого рівня, поступовий процес спаду.

Активний макроекономічний прогноз банку припускає можливість впливу на хід процесу через ряд опосередкованих чинників. Пасивний макроекономічний прогноз банку практично виключає можливість впливу на хід процесу, хоча сприяє адаптації до нього.

ВИСНОВКИ

Таким чином, ми розкрили сутність макроекономічного прогнозування розвитку банківської діяльності, виділили класифікаційні ознаки та види макроекономічних прогнозів. Процес прогнозування банківської діяльності складний і багатоетапний. У процесі дослідження ми послуговувалися науковими методами, які допомогли проникнути в сутність даної теми.

Список використаних джерел

1. Банківський менеджмент: підручник / за ред. О.А. Кириченка, В.І. Міщенко. – К.: Знання, 2005. – 831 с.
2. Большой энциклопедический словарь / под. ред. А.Н. Азрилияна. – [7-е изд., доп.] – М.: Институт новой экономики, 2007. – 1472 с.
3. Глівенко С.В. Економічне прогнозування: навч. посібник / С.В. Глівенко, М.О. Соколов, О.М. Теліженко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 207 с.
4. Касьяненко В.О. Моделювання та прогнозування економічних процесів: навч. посібник / В.О. Касьяненко, Л.В. Старченко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 185 с.
5. Коробов Ю.И. Банковской портфель-2 (Книга банковского финансиста. Книга банковского юриста): учеб. пособие / Ю.И. Коробов, Ю.Б. Рубин, В.И. Солдаткин – М.: «Соминток», 1994. – 752 с.
6. Янковий О. Г. Вдосконалення планування на підприємстві за допомогою математико-статистичних методів прогнозування / О.Г. Янковий, О.Л. Гура // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1(91). – С. 229–238.

МАЗОРЕНКО

Оксана Володимирівна
maoks@bk.ru

УДК 338.3:658

ОЦІНКА ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ
ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУLIFE-CYCLE ASSESSMENT ON THE EXAMPLE OF THE KHARKIV
REGION ENTERPRISES

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та бізнесу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

В статті розглянуто основні методологічні підходи до аналізу й оцінки життєвого циклу підприємства, що дозволило сформувати послідовність визначення стадії життєвого циклу підприємства. Запропонований підхід було застосовано для оцінки життєвого циклу та визначення стадії функціонування та розвитку підприємств Харківського регіону.

В статье рассмотрены основные методологические подходы к анализу и оценке жизненного цикла предприятия, что позволило сформировать последовательность определения стадии жизненного цикла предприятия. Предложенный подход был применен для оценки жизненного цикла и определения стадии функционирования и развития предприятий Харьковского региона.

The article is devoted to the basic methodological approaches to the enterprise life-cycle analysis and assessment, which allow forming sequence of steps for identifying stage of an enterprise's life-cycle. Suggested approach was applied for life-cycle assessment and stage identification of the functioning and development of the Kharkov region's enterprises.

Ключові слова: життєвий цикл, стадія життєвого циклу, оцінка, функціонування та розвиток підприємства, кластерний аналіз

Ключевые слова: жизненный цикл, стадия жизненного цикла, оценка, функционирование и развитие предприятия, кластерный анализ

Keywords: life-cycle, the stage of the life-cycle, assessment, functioning and development of an enterprise, cluster analysis

ВСТУП

Підприємство в процесі свого розвитку проходить декілька стадій життєвого циклу, кожній з яких притаманні певні характеристики як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Кожна стадія при цьому характеризується певним набором характеристик та особливостей, що є підґрунтям для розробки та реалізації стратегії функціонування та розвитку підприємства (ФРП). Тому питання аналізу життєвого циклу, визначення стадії розвитку підприємства є актуальним для вибору напрямків діяльності підприємства, розробки та ефективної реалізації стратегії підприємства в умовах мінливого бізнес-середовища.

Дослідженням життєвого циклу підприємства присвячено роботи Гончарова В., Гузь Н., Корягіної С., Лисенко Ю., Макаренко М., Пономаренка В., Пушкаря О., Припотень В., Раєвської О., Тридіда О. та Широкової Г. Але проблеми оцінки життєвого циклу підприємства та визначення стадії життєвого циклу на сьогоднішній день з методологічної точки зору є недостатньо вирішеними, оскільки єдиної універсальної методики немає.

МЕТОЮ СТАТТІ є теоретичне обґрунтування методики оцінки життєвого циклу функціонування та

розвитку підприємства, що дозволить визначити стадії життєвого циклу підприємств Харківського регіону.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet. У дослідженні використано наступні методи наукового дослідження: теоретичного узагальнення та порівняння – для аналізу підходів щодо оцінки життєвого циклу підприємства, кластерного аналізу – для групування підприємств за стадіями життєвого циклу.

РЕЗУЛЬТАТИ

В науковій літературі висвітлені декілька методик щодо оцінки життєвого циклу підприємства. Так, в основі методики визначення стадії життєвого циклу підприємства Гончарова В., Макаренко М., Припотень В. Широкової Г., що описана в [1; 9], лежать наступні характеристики: вік підприємства, розмір підприємства та ступінь формалізації управління, а також тип організаційної структури підприємства, складність процесу обробки інформації, кількість рівнів ієрархії управління та характеристика стратегії розвитку.

Методика оцінки життєвого циклу підприємства Корягіної С. [2] ґрунтується на розрахунку загального інтегрального індексу життєвого циклу підприємства, який розраховується на основі окремих інтегральних показників прибутковості, ділової активності, ліквідності, фінансової стійкості шляхом зважування фактичних значень показників.

Расвнева О. в роботі [7] пропонує оцінювати рівень розвитку на основі комплексу інтегральних показників рівня розвитку, до яких відносить інтегральні показники рівня розвитку світової та національної економіки у річному розрізі, рівня загального розвитку підприємства в поквартальному і помісячному розрізах та рівня розвитку окремих сфер життєдіяльності підприємства (виробнича, фінансова та сфера праці) в поквартальному та помісячному розрізах.

У моделі визначення стадії життєвого циклу, що запропонована Лисенко Ю. та Гузь Н. в [8], як

критерій оцінки фази життєвого циклу підприємства використовується показник конкурентного статусу підприємства, під яким розуміється порівняльна характеристика відносно основних конкурентів, внутрішнього потенціалу, конкурентної позиції в окремих сегментах ринку та можливості підприємства протистояти впливу факторів зовнішнього середовища.

Проведений аналіз підходів щодо оцінки життєвого циклу підприємства, а також авторське бачення структури життєвого циклу функціонування та розвитку підприємства [4], дозволили, ґрунтуючись на методиці Хенкса С. [10], визначити перелік характеристик, що є релевантними для визначення стадії життєвого циклу: вік підприємства (кількість років), розмір (чисельність персоналу), та ступінь формалізації управління, а також сформувати послідовність кроків щодо визначення стадії життєвого циклу (рис. 1).

Рис. 1. Послідовність визначення стадії життєвого циклу підприємства [розроблено автором на основі [1; 5; 10]]

В результаті проведеного дослідження були зібрані дані за тринадцятьма підприємствами Харківського регіону. За галузевим спрямуванням це підприємства машинобудування.

Відібрані підприємства різняться за розміром та віком, що дозволяє попередньо припустити належність підприємств до різних стадій життєвого циклу. Середній вік підприємств у виборці складає 73 роки. Розмір досліджуваних підприємств складає в

середньому 1166 чоловік. При цьому 15,38% складають підприємства з чисельністю персоналу до 100 чоловік; 15,38% складають підприємства з чисельністю персоналу від 101 до 400 чоловік та 23,08% – підприємства від 401 до 700 чоловік; 15,38% складають підприємства від 701 до 1000 чоловік; найбільшу групу складають підприємства з чисельністю понад 1000 чоловік складають 30,77% [3].

Ступінь формалізації управління згідно з [40] визначався на основі рейтингової оцінки згоди респондентів з переліком тверджень щодо рівня формалізації управління їх підприємства. Результати рейтингової оцінки показали, що ступінь формалізації управління на досліджуваних підприємствах варіюється від 22,93 до 28,93 балів.

Методика С. Хенкса [10] передбачає групування підприємств, що знаходяться на одній стадії, за допомогою кластерного аналізу з використанням характеристик віку, розміру та ступеня формалізації. Але виділення підприємств на стадіях створення та становлення і ліквідації за вищезазначеними критеріями, на думку автора, є достатньо складним та не враховує сучасні умови функціонування та розвитку українських підприємств.

Слід зазначити, що в Україні час перебування підприємства на початковій стадії (тобто, стадії створення та становлення) в сучасних умовах менший, ніж у західних підприємств, а на стадії ліквідації під впливом мінливого середовища та значної кількості кризових явищ в Україні може

опинитися навіть підприємство малого чи середнього віку середнього (великого) розміру. Таким чином, пропонуємо ввести наступні обмеження: віднести до стадії створення та становлення підприємства віком до одного року, а до підприємств на стадії ліквідації доцільно відносити такі, що знаходяться на межі банкрутства та до них можливе застосування ліквідаційної процедури згідно діючого законодавства, що описана в [5].

Проведений аналіз неплатоспроможності дозволив виявити три підприємства, фінансовий стан яких характеризується надкритичною неплатоспроможністю протягом двох років поспіль. Така ситуація свідчить про можливість застосування ліквідаційної процедури до цих підприємств згідно діючого законодавства, й свідчить про знаходження цих підприємств на стадії ліквідації.

В результаті проведеного кластерного аналізу було побудовано дендрограму розподілу досліджуваних підприємств за стадіями життєвого циклу функціонування та розвитку підприємства. До першого кластеру увійшло 30% досліджуваних підприємств, до другого кластеру – 50% підприємств, а до третього кластеру увійшло лише 20% підприємств. Таким чином, в результаті кластерного аналізу було виділено три групи підприємств, які відрізняються за значеннями трьох основних характеристик: вік, розмір та ступінь формалізації.

Розподіл досліджуваних підприємств за стадіями життєвого циклу функціонування та розвитку підприємства та їх характеристика наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл досліджуваних підприємств Харківського регіону за стадіями життєвого циклу функціонування та розвитку

Підприємства	Стадія життєвого циклу ФРП	Характеристика
ПАТ «Вовчанський агрегатний завод»; ПАТ «Харківський завод Гідропривід»; ПАТ «Харківський котельно-механічний завод»	Зростання	Кластер А складається з підприємств, середній вік яких 49,3 роки, вони також є найменшими за розміром підприємствами зі всієї вибірки (середня чисельність персоналу в групі складає 475 чоловік), при цьому цей показник на різних підприємствах варіюється від 61 до 1020 чоловік. Також підприємства даного кластеру мають найнижчий ступінь формалізації (в середньому 23,34).
ВАТ «Турбоатом»; ПАТ «ХАРП»; ПАТ «Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш»; ПАТ «Коннектор»; ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря»	Стабільність	До кластеру В увійшли підприємства, середній вік яких 78,6 років, при цьому показник розміру значно вищий, ніж у попередньому кластері (середня чисельність персоналу перевищує 2400 чоловік), ступінь формалізації також найвищий по всій вибірці та в середньому дорівнює 27,65.
ПАТ «Куп'янський машинобудівний завод» ПАТ «Електромашина»	Спад	Підприємства характеризуються найвищим віком (середній вік складає 134 роки). Але за розміром вони не перевищують кластер В та А. Так, середня чисельність персоналу підприємств даної групи складає 311 чоловік. Ступінь формалізації достатньо високий (26,19), але не перевищує підприємства кластеру В.
ПАТ «Харківхолодмаш»; ВАТ «Ізюмський тепловозоремонтний завод»; ВАТ «Завод Потенціал» (ліквідовано)	Ліквідація	Підприємства характеризуються надкритичним рівнем неплатоспроможності.

Аналіз моделі життєвого циклу функціонування та розвитку підприємства, що запропонована автором в [4], а саме опис окремих стадій з урахуванням характеристики кожного кластеру дозволяє зробити висновок, що розглянуті в дослідженні підприємства перебувають на другій, третій та четвертій стадії, що згідно запропонованої п'ятиетапної моделі відповідає стадіям зростання, стабільності та спаду. А підприємства, що визнані неплатоспроможними, перебувають на п'ятій стадії функціонування та розвитку підприємства – стадії ліквідації.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз діяльності підприємств Харківського регіону з використанням запропонованої методики дозволив визначити, на якій стадії життєвого циклу функціонування та розвитку знаходиться кожне з досліджуваних підприємств.

Запропонована послідовність щодо оцінки життєвого циклу підприємства може застосовуватись разом з моделлю функціонування та розвитку для визначення стадії функціонування та розвитку підприємства. В свою чергу, знання стадії життєвого циклу дозволить враховувати особливості функціонування та розвитку підприємства для взаємодії з мінливим середовищем, розробляти дієві механізми адаптації та впливу на нього, а також орієнтувати діяльність підприємства.

Список використаних джерел

1. Гончаров В.М. Формування стратегії управління розвитком промислового підприємства на основі показників ефективності: монографія / В.М. Гончаров, М.В. Макаренко, В.Ю. Припотень. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 136 с.
2. Корягіна С.В. Економічна оцінка та планування життєвого циклу розвитку підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами / С.В. Корягіна. – Львів, 2004. – 21 с.
3. Мазоренко О.В. Визначення стадії життєвого циклу підприємства / О.В. Мазоренко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток економічної системи в умовах глобалізації та євроінтеграції» (Дніпропетровськ, 5–6 липня 2013 р.). – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2013. – С. 67–70.
4. Мазоренко О.В. Формування моделі функціонування та розвитку підприємства / О.В. Мазоренко // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Ефективність бізнесу в умовах трансформаційної економіки» (Сімферополь – Ялта, 30 травня – 1 червня 2008 р.). – Сімферополь: Видав. центр Кримського інституту бізнесу, 2008. – С. 93–96.
5. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства № 14 від 19.01.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.kmu.gov.ua>
6. Пономаренко В.С. Стратегічне управління розвитком підприємства: навчальний посібник / В. С. Пономаренко, О.І. Пушкар, О.М. Тридід. – Х.: Вид. ХДЕУ, 2002. – 640 с.
7. Раєвська О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми моделі: монографія / О. В. Раєвська. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 496 с.
8. Управление крупным промышленным комплексом в транзитивной экономике: монография / Под общ. ред. проф. Ю.Г. Лысенко, проф. Н.Г. Гузя. – Донецк: ООО "Юго-Восток, Лтд", 2003. – 670 с.
9. Широкова Г.В. Модели жизненных циклов российских компаний: результаты эмпирического исследования / Г.В. Широкова // Проблемы теории и практики управления. – 2006. – № 11. – С. 25–34.
10. Hanks S.H. Tightening the life-cycle construct: a taxonomic study of growth stage configurations in high-technology organizations / S.H. Hanks, C.J. Watson, G.N. Jansen Chandler // Entrepreneurship Theory and Practice. – 1995. – Winter. – P. 5–30.

ПОНОМАРЬОВА

Юлія Ігорівна

Julia.ponomarova@gmail.com

аспірант, ДВНЗ "КНЕУ
ім. В. Гетьмана"

УДК 33:2964

СТИМУЛЯТОРИ ТА ДЕСТИМУЛЯТОРИ РЕІНЖИНІРІНГУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

PROSPECTS AND THREATS OF REENGINEERING BUSINESS PROCESSES

У статті узагальнено перспективи, позитивні наслідки та напрями покращення ведення бізнесу внаслідок реінжинірингу бізнес-процесів, визначено ряд найчастіших помилок, що можуть завадити успішній реалізації проекту реінжинірингу бізнес-процесів, систематизовано стимулятори та дестимулятори реінжинірингу бізнес-процесів.

В статье обобщены перспективы, позитивные последствия и направления улучшения ведения бизнеса вследствие реинжиниринга бизнес-процессов, определен ряд частых ошибок, которые могут помешать успешной реализации проекта реинжиниринга бизнес-процессов, систематизированы стимуляторы и дестимуляторы реинжиниринга бизнес-процессов.

The article summarizes the prospects, positive effects and improve areas of business as a result of re-engineering business processes, defines the most common mistakes that can hinder the success of the project re-engineering of business processes, systematized stimulants and disincentives of re-engineering business processes.

Ключові слова: реінжиніринг, бізнес-процеси, стимулятори, дестимулятори, ризик реінжинірингу, реорганізація

Ключевые слова: реинжиниринг, бизнес-процессы, стимуляторы, дестимуляторы, риск реинжиниринга, реорганизация

Keywords: reengineering, business processes, stimulants, disincentives, the risk of re-engineering, restructuring

ВСТУП

В сучасних умовах динамічного бізнес-середовища важливим завданням менеджерів стає швидке та ефективно реагування на зміни задля утримання конкурентних позицій на ринку. Тому існує нагальна потреба у застосуванні новітніх методів, технологій та інструментів адаптації підприємств до нових умов зовнішнього середовища, здатних найбільш повно реалізувати їх організаційно-управлінський та виробничий потенціал на ринку. Реінжиніринг є одним із високоефективних методів перепроєктування бізнесу, який досить широко використовується фірмами та підприємствами у розвинутих країнах. Проте для успішного впровадження реінжинірингу бізнес-процесів необхідно визначити найсуттєвіші помилки, що часто виникають та обґрунтувати шляхи їх уникнення.

Аналіз останніх досліджень

Сучасні підходи щодо теоретичного обґрунтування методичних підходів та наукових аспектів практичного втілення реінжинірингу досліджувались багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими: М. Хаммером, Дж. Чампі, Т. Давенпортом, М. Робсоном, Ф. Уллахом, Е. Фрезе,

Ф. Хілом, О. Ареф'євою, Д. Асташиним, Л. Бляхманом, О. Бабаком, О. Віноградовою, П. Забеліним, В. Кардашевським, С. Козьменком, В. Мединським, Є. Ойхманом, В. Тарасовим, С. Філіною та іншими.

МЕТА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою цієї статті є визначення основних теоретичних засад розвитку підприємства шляхом реінжинірингу бізнес-процесів, систематизація стимуляторів та дестимуляторів ефективного реінжинірингу бізнес-процесів підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Реінжиніринг бізнес-процесів зазнав розвитку в 90-х роках в США і на сьогоднішній день широко використовується як європейськими, так і азіатськими країнами. Поштовх розвитку теорії реінжинірингу бізнес-процесів надали американські вчені М. Хаммер та Дж.Чампі, які виділяли сутність реінжинірингу таким визначенням: "Це фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування бізнес-процесів компанії для досягнення докорінних покращень в основних актуальних показниках їх діяльності - вартість, послуги, якість, темпи" [6]. Хоча самому терміну «реінжиніринг бізнес-процесів» зовсім небагато років, більшість теорій, на яких він

базується, набагато старші. У 1980-х рр. у багатьох організаціях було впроваджено систему Тотальної якості (Total Quality). Саме ця система була родоначальником ідеї управління процесами. Багато методів системи Тотальної якості змушують повному подивитися на роботу і на її мету, і ці методи дають цінну інформацію для управління бізнес-процесами (Business Process Management, BPM). Це такі методи: метод аналізу процесів (Method for Analyzing Processes, MAP), внутрішньофірмова оцінка діяльності (In-Department Evaluation of Activity, IDEA), аналіз сприйняття процесів (Process Perception Analysis, PPA), управління якістю процесів (Process Quality Management, PQM) [5, с.32]. Всі вони відіграють важливу роль у будь-якому масштабному проекті з реінжинірингу бізнес-процесів.

Спочатку зосередимо увагу на визначенні поняття реінжинірингу бізнес-процесів. Існуючі тлумачення цього поняття підкреслюють глобальність змін бізнес

- процесів підприємства. Однак, перш ніж щось змінювати, необхідно провести ретельний аналіз (діагностику) того, що є, визначитися з головною метою діяльності та оцінити ресурсні можливості майбутніх змін. Реінжиніринг бізнес-процесів – це кардинальна перебудова, ліквідація неефективних та впровадження нових бізнес-процесів підприємства з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства, зменшення витрат та підвищення прибутковості та скорочення термінів реалізації потреб клієнтів.

Серед багатьох цілей, основною метою реінжинірингу є отримання додаткових конкурентних переваг, а, відповідно, - підвищення конкурентоспроможності і прибутковості компанії [1, ст. 48]. Всі завдання для досягнення цієї мети, які керівництво компанії ставить перед групою оптимізації, можна розбити на три групи, що представлені на рис.1.

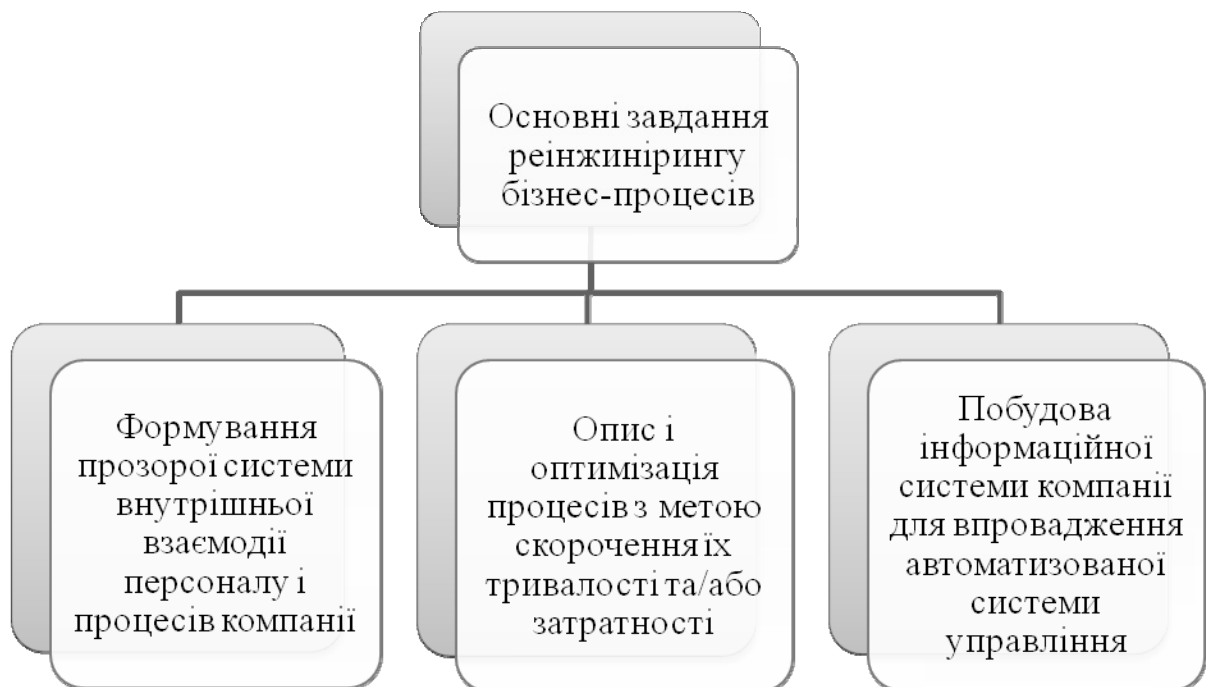

Рис. 1. Групи завдань, що повинні бути реалізовані в процесі реінжинірингу бізнес-процесів

Формування прозорої системи внутрішньої взаємодії персоналу і процесів компанії необхідні для побудови прозорої і гнучкої системи внутрішнього контролю. Саме цей механізм дозволяє керівництву не лише приймати обґрунтовані оперативні рішення, але й планувати і проводити майбутні внутрішні зміни, підвищуючи гнучкість і здатність адаптуватися до зовнішнього середовища, яке змінюється. Також проведення реінжинірингу дозволяє компанії скоригувати процеси, скорочуючи їх тривалість або виключаючи так звані «даремні витрати», що в підсумку впливає на собівартість продукції і прибутковість компанії. Побудова інформаційної системи компанії дозволяє впровадити автоматизовану систему управління, що оптимізує процес прийняття управлінських рішень, процес

контролю, процеси комунікації між підрозділами та скорочує процеси передачі інформації.

При реінжинірингу не існує нічого заданого, на кожному кроці просування потрібно ставити перед собою запитання: "Чому саме так, а не інакше?" або "Чи можна зробити це по-іншому, за допомогою зовсім інших засобів, або й взагалі не виконувати таку роботу?" [5, ст.212].

Реінжиніринг бізнес-процесів доцільно проводити в таких ситуаціях:

- підприємство перебуває у кризовому стані. Показниками цього стану є значне зростання витрат виробництва, втрата конкурентних позицій і т.п.
- задовільний поточний стан фірми, але відсутність перспектив у майбутньому через несприятливі прогнози.

- благополучні, динамічно працюючі підприємства, які займають лідируючі позиції на ринку, із швидкими темпами у розвитку та виробництві. Їх головне завдання полягає у збільшенні рівня відриву від основних конкурентів та створенні унікальних переваг.

Проведення реінжинірингу бізнес-процесів принесе користь підприємству, якщо будуть дотримані такі вимоги [1, ст.49]:

1) необхідно розглядати бізнес-процеси не тільки очима керівництва або власників підприємства, але й орієнтуватися на бізнес-процеси з позиції клієнта, тобто споживача продукції;

2) тільки творчі підходи, що застосовані для вирішення підприємницьких проблем, допоможуть перепроектувати бізнес-процеси;

3) розсудливо підходити до використання спеціального програмного забезпечення при здійсненні реінжинірингу;

4) позитивний настрій колективу та ініціатива керівництва щодо передбачуваних змін на підприємстві.

5) розуміння і віру в кінцевий результат, розумну оцінку ризиків, з якими пов'язана реалізація програми.

Досягнення поставлених цілей забезпечує набір організаційних, методичних та інформаційних компонентів реінжинірингу:

1) стратегія фірми, орієнтована на перспективні потреби клієнта;

2) новий набір бізнес-правил або бізнес-процедур, який дозволить знизити витрати, зменшити час прийняття рішень;

3) нова організаційна структура управління;

4) нові умови праці персоналу, нові обсяги прав та ресурсів робітників;

5) новий підхід щодо отримання інформації від споживачів;

6) забезпечення функціонування всіх попередніх процедур та структур за допомогою інформаційних систем та новітніх інформаційних технологій.

Таким чином, реінжиніринг, торкаючись таких глибоких аспектів життєдіяльності організації, передбачає в тому числі і зміни системи оцінки, мотивації і заохочення персоналу, адже людьми, що працюють по-новому, необхідно управляти по-новому [5, ст. 189]. Не можна реалізувати реінжиніринг бізнес-процесу, ізолюючи його від усіх інших аспектів організації.

Особливістю реінжинірингу є те, що він зовсім не гарантує збереження раніше встановлених бізнес-процесів підприємства. Доцільно пригадати проголошене Едвіном Артером (генеральний директор «Проктер&Гембл») у 1993 році гасло, коли «Проктер&Гембл» розпочинав проект реінжинірингу: «Якби «Проктер&Гембл» сьогодні не існував, як ми могли б його створити? Ми б розібрали цей будинок по цеглинці, а потім знову б його

побудували». [4, ст.367]

У ході реалізації програми реінжинірингу необхідно спиратися на принцип Паретто (20% зусиль можуть дати 80% результату), а це означає, що потрібно обирати пріоритетні завдання і посилено працювати над їхнім вирішенням. Як показує практика, для реалізації наміченої програми важливо чітко визначити і розподілити ролі, обов'язки та відповідальність кожного учасника для забезпечення реалізації цілей програми..

До факторів, що сприяють успішній реалізації програми реінжинірингу, варто віднести насамперед готовність керівництва до змін, розуміння і віру в кінцевий результат, розумну оцінку ризиків, з якими пов'язана реалізація програми. Якщо керівництво готове, то доцільно наділити відповідними повноваженнями персонал, що реалізує програму, і чітко визначити роль і обов'язки кожного. Ризик реінжинірингу досить великий, проте причини невдач полягають не в загадковості реінжинірингу, а в порушенні правил його проведення. Для наочного представлення основних стимуляторів, що сприяють успішній реалізації проекту реінжинірингу бізнес-процесів та ризиків, що загрожують успішній реалізації проекту, представлено схему основних стимуляторів та де стимуляторів реінжинірингу бізнес-процесів (рис.2).

У процесі реалізації програми реінжинірингу підприємства освоюють нові правила роботи, серед них:

- можливість одержання переваг від централізації і децентралізації за рахунок телекомунікаційних мереж;

- прийняття рішень — частина роботи кожного співробітника (за рахунок використання систем підтримки прийняття рішень, доступу до баз даних і використання засобів моделювання);

- перегляд планів здійснюється оперативно в міру необхідності за рахунок використання високопродуктивних ЕОМ.

Дуже висока ймовірність провалу спроби проведення реорганізації бізнес-процесів, виникає через те, що керівництво підприємства недостатньо підтримує процес реорганізації. Ключ до успіху — не у везінні, а в знанні й здатностях. Такий дестимулятор, як спроба зафіксувати існуючий процес — найбільш груба помилка при реорганізації бізнес-процесів — це, коли ніякої реорганізації не відбувається, а під цією назвою розуміються незначні зміни в процесі. У випадку, коли увага не фокусується на бізнес-процесах, як правило, неправильно поставлена ціль перед початком реорганізації бізнес-процесів.

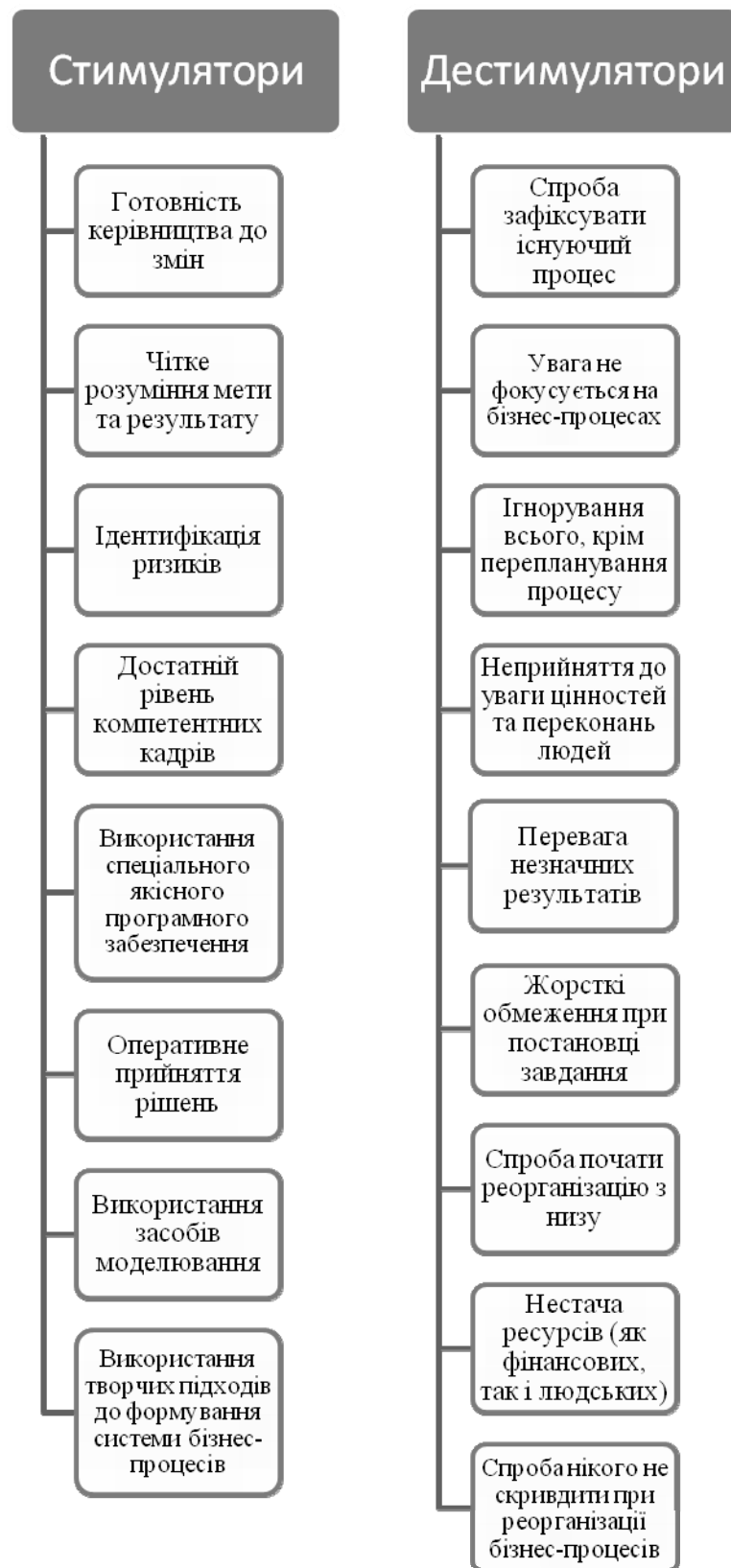

Рис. 2. Основні стимулятори та де стимулятори реінжинірингу бізнес-процесів

Реорганізація бізнес-процесів приводить до змін різної якості: організації робочого місця, організаційної структури, керування – все, що пов'язане із процесом, необхідно заново переосмислити для того, щоб одержати бажаний результат. Але недостатньо просто запустити нові процеси, необхідно створити у співробітників мотиви, які достатні для участі їх в цих процесах.

Невеликі поліпшення приносять тільки шкоду, ускладнюють існуючий процес, внаслідок чого стає трудніше з'ясувати, як же він функціонує насправді.

Спроба реорганізації бізнес-процесів приречена на невдачу, коли керівництво ще до початку самого процесу жорстко обмежує коло розв'язуваних проблем або масштаб проведення реорганізації бізнес-процесів.

Також дистимулюючим чинником є спроби почати реорганізацію бізнес-процесів знизу. Реорганізація бізнес-процесів ніколи не починається знизу, адже працівники нижчої ланки не можуть бачити повної картини того, що потрібно при реорганізації бізнес-процесів. Будь-який бізнес-процес виходить за межі підприємства, тому жоден керівник середньої ланки не має достатніх повноважень, щоб наполягати на зміні такого процесу.

Брак ресурсів є сильним дистимулятором процесу реінжинірингу бізнес-процесів, оскільки підприємство не зможе досягти успіху при реорганізації бізнес-процесів, якщо не буде вкладати кошти в цей процес. При цьому найбільш важлива складова цих вкладень – час та увага кращих співробітників, включаючи особисту й безпосередню участь керівництва верхньої ланки.

Спроба провести реорганізацію бізнес-процесів, щоб нікого не скривдити не призводить до успіху. Від результатів реорганізації бізнес-процесів виграють не всі. Керівництво повинне очікувати опору й не дозволити завалити всю справу.

ВИСНОВКИ

Отже, реінжиніринг є фундаментальним переосмисленням та радикальним перепроєктуванням бізнес-процесів для досягнення суттєвого поліпшення таких важливих для сучасного бізнесу показників результативності, як затрати, якість, рівень обслуговування та оперативність. Проте реінжиніринг бізнес-процесів потребує значної творчості з проведенням зміни загальноприйнятого стану справ, з упровадженням відповідного інформаційного забезпечення та з розробкою

необхідного програмного забезпечення, адаптованого до конкретного підприємства, що не завжди дозволяє його використовувати у практичній діяльності. Для ефективного впровадження реінжинірингу необхідно абстрагуватися від існуючої функціональної організації бізнесу, піддавши сумніву прийняті методи управління компанією. Також важливою передумовою є готовність керівників та персоналу до докорінних змін та поєднання зусиль всіх працівників задля досягнення спільної мети.

Список використаних джерел

1. Бабак О.А. Реінжиніринг як сучасний інструмент інноваційної діяльності підприємств // Економічний форум. – 2013. – № 1. – С. 47-55.
2. Віноградова О.В. Реінжиніринг торговельних підприємств: теорія та методологія: дис. доктора економічних наук / О.В. Віноградова. - Донецьк, 2006. – ст. 196.
3. Кардашевский В., Бондаренко А. Повышение производительности: европейский подход // Вопр. экономики. — 2000. — № 11. — Ст. 35-39.
4. Ковальов А.І., Шевченко В.В. Концептуальні засади здійснення реінжинірингу бізнес-процесів // Вісник соціально-економічних досліджень – 2011 – №35 – ст. 365-371.
5. Філіна С.В. Трактуювання поняття реінжиніринг бізнес-процесів як основного методу кардинальної перебудови бізнес-процесів // Нові економічні системи в сучасних умовах – 2011 - №4 – ст.210-213.
6. Хаммер М. Реінжиніринг корпорації. Манифест революції в бізнесі / М. Хаммер, Дж. Чампи. – Москва: «Манн, Иванов и Фербер», 2006. – 118 с.

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ru

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту, Проректор з науково-педагогічної роботи (навчальний процес) Вищого навчального закладу "Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»"

УДК 33

САМОСТІЙНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В УМОВАХ ФУНКЦІОНАЛЬНО РОЗВИНУТИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ВИРОБНИЧИМИ СИСТЕМАМИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

SELF-ORGANIZATION OF THE ECONOMIC VALUE OF MONITORING IN THE FUNCTIONAL DEVELOPMENT OF CONTROL SYSTEMS TERRITORIAL SCOPE OF AGRI-PRODUCTION SYSTEMS

У статті сформульовано самостійне значення поняття організації економічного моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери. Доведено, організаційне забезпечення економічного моніторингу ґрунтується на загальносистемних проектних рішеннях, загальних для всієї функціонально розвинутої системи управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери, і містить специфічні проектні рішення, спрямовані на забезпечення виконання моніторингу.

В статье сформулировано самостоятельное значение организации экономического мониторинга в условиях функционально развитых систем управления территориальными производственными системами агропродовольственной сферы. Доказано, организационное обеспечение экономического мониторинга основывается на общесистемных проектных решениях, общих для всей функционально развитой системы управления территориальными производственными системами агропродовольственной сферы и содержит специфические проектные решения, направленные на обеспечение выполнения мониторинга.

The article formulated an independent organization monitoring the value in terms of functional development of control systems territorial scope of agri-food production systems. Proved organization of monitoring is based on a system-wide design solutions that are common to the entire functional development of territorial management of production systems and agro-food sector contains specific design decisions aimed at ensuring compliance monitoring.

Ключові слова: агропродовольча сфера, економічний моніторинг, організаційне забезпечення, територіальна виробнича система, функціонально розвинута система управління

Ключевые слова: агропродовольственная сфера, экономический мониторинг, организационное обеспечение, территориальная производственная система, функционально развитая система управления

Keywords: agro-food sector, economic monitoring, organizational support, territorial production system, the functional development of the control system

ВСТУП

До теперішнього часу в спеціальних літературних джерелах [1-10] тощо, і відповідних керівних та інструктивно-методичних матеріалах питанням організаційного забезпечення в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери функції економічного моніторингу не було приділено достатньої уваги. Сформоване положення виступає наслідком відсутності в даний час загальнодержавної регламентації з організації підсистеми економічного моніторингу на різних рівнях управління

національною економічною системою, а також прогалин у теоретико-методологічній розробці проблеми організаційного забезпечення функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери взагалі ін.

МЕТА РОБОТИ

полягає у формулюванні поняття організації підсистеми економічного моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери та інше.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою наукової публікації виступає діалектичний метод і основні положення функції економічного моніторингу та функціонально розвинутої системи управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери. У процесі проведеного дослідження знаходили активне використання наступні наукові методи: *абстрактно-логічний* (для теоретичного узагальнення і формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні теоретичних та практичних методик економічного моніторингу і функціонально розвинутої системи управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери); *порівняльний* (при аналізі сучасного стану підсистеми економічного моніторингу та функціонально розвинутої системи управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери та так ін.

РЕЗУЛЬТАТИ

Виконання в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери функції економічного моніторингу, як і будь-якої іншої функції управління, неможливо без системи взаємопов'язаних заходів щодо її організації. Сутність організаційного забезпечення в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери функції економічного моніторингу найкраще може бути зрозуміла та розкрита, якщо в якості його методологічної основи розглядати основні теоретичні принципи людино-машинних систем і організаційних систем. Під людино-машинною системою управління прийнято розуміти таку систему, в якій керуючі сигнали виробляються в процесі взаємодії людини та електронно-обчислювальної машини. Найбільш важливе і дискусійне питання, яке виникає при проектуванні людино-машинних систем, полягає в тому, які функції із числа виконуваних системою управління можна довірити людині, а які – машині. Мова йде про співвідношення людського та машинного елементів методу в управлінні, про пріоритет кожного з них і ступеня їх безпосереднього впливу на досягнення поставлених перед системою управління генеральної та проміжних цілей і ін.

Наявний у нас в країні та за кордоном передовий практичний досвід свідчить, що в області сучасної функціонально розвинутої обробки інформації, в тому числі і за підсистемою економічного моніторингу, можливості електронно-обчислювальної техніки в принципі представляються необмеженими. Значно складніше та гостріше стоїть питання про розподіл функцій між людиною і машиною в області прийняття керуючих рішень. Машини електронні цифрові здатні сприймати тільки формалізовані процеси, а сучасний передовий практичний рівень розвитку науки та техніки не дозволяє поки формалізувати всі процеси прийняття керуючих рішень і інше.

Другий важливий аспект організаційного

забезпечення економічного моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери випливає із того, що останні виступають одночасно не тільки людино-машинними, але й організаційними системами. Характерним для організаційних систем виступає наявність відносин, що виявляються у взаємодії людей між собою в процесі досягнення поставленої мети. Суб'єктами і об'єктами управління в організаційних системах виступають люди, які активні та яким властиві інформаційно-логічні взаємодії. Непорушним атрибутом будь-якої організаційної системи виступає структура, що представляє собою форму розподілу функцій з обробки інформації і повноважень на прийняття рішення між особами та групами осіб (структурними підрозділами). При цьому важливо мати на увазі, що втілені в структурах організаційні відносини, які складаються на різних рівнях управління сучасним виробництвом, виступають відображенням дії об'єктивних законів. Використання цих законів здійснюється за посередництвом механізмів управління, що ґрунтуються на використанні правових, економічних, психологічних і інших методів управління, оснащених науковою методологією. У свою чергу кожен із методів системи управління реалізується за допомогою властивих йому засобів (наприклад, правові методи використовують такі засоби, як законодавство, положення про структурні підрозділи, посадові інструкції ін.).

У цьому зв'язку організаційне забезпечення економічного моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери, об'єднуюче і взаємопов'язуюче в єдину систему методичне, інформаційне, програмне та технічне забезпечення, буде ефективним лише за умови, якщо в ньому знайдуть відображення оптимальний розподіл функцій між машиною електронною цифровою і людиною та відповідні структурні принципи організаційних систем. І при цьому організаційні відносини в процесі виконання функції економічного моніторингу будуть будуватися на комплексному та послідовному використанні правових, економічних, психологічних і інших методів, що впливають на людей та регулюють їх поведінку. Очевидно, що перебільшення ролі і використання будь-яких одних методів у відриві від інших не здатне призвести до значного успіху. Сказане надає підставу сформулювати поняття організаційного забезпечення функції економічного моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери, яке представляє собою сукупність структурних частин (структурних підрозділів та окремих виконавців), методів і засобів організації їх взаємодії з технічним комплексом та між собою, які необхідні для проектування і функціонування завдань економічного моніторингу тощо.

ВИСНОВКИ

Єдність і відмінність між управлінням як сукупністю функцій та окремими його функціями обумовлюють самостійне значення організаційного забезпечення підсистеми економічного моніторингу, яке виступає частиною організаційного забезпечення в умовах функціонально розвинутих систем стратегічного управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери в цілому. Це проявляється в тому, що організаційне забезпечення функції економічного моніторингу ґрунтується на загальносистемних проектних рішеннях (наприклад, системах законодавства з функціонально розвинутих систем стратегічного управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери; підзаконних актах, що визначають склад, зміст, порядок виконання і оформлення робіт із створення функціонально розвинутих систем стратегічного управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери тощо), загальних для всієї функціонально розвинутої системи стратегічного управління територіальними виробничими системами агропродовольчої сфери, і містить специфічні проектні рішення, спрямовані на забезпечення виконання функції економічного моніторингу ін.

Список використаних джерел

1. Волков И. В. Организация управления рисками при инвестировании в компании медиа-бизнеса: дис. ... к. э. н.: 08.00.05 / Волков Иван Валерьевич; [Место защиты: Рос. экон. акад. им. Г.В. Плеханова]. – Москва, 2010. – 174 с.
2. Гарманов А.В. Организация экономического экологического анализа хозяйствующего субъекта: дис. ... к.э.н.: 08.00.12 / Гарманов Александр Викторович; [Место защиты: Воронеж. гос. ун-т]. – Воронеж, 2011. – 148 с.
3. Евтодиева Т.Е. Развитие форм организации логистики: теория и методология: дис. ... д.э.н.: 08.00.05 / Евтодиева Татьяна Евгеньевна; [Место защиты: Самарск. государственный экон. ун-т]. – Самара, 2012. – 404 с.: ил.
4. Ипатова Л.Н. Развитие услуг здравоохранения на основе экономического мониторинга: дис. ... к.э.н.: 08.00.05 / Ипатова Лариса Николаевна; [Место защиты: Сам. гос. экон. ун-т]. – Самара, 2010. – 145 с.
5. Корсак А.Б. Система обеспечения экономической безопасности мегаполиса: дис. ... д.э.н.: 08.00.05 / Корсак Александр Борисович; [Место защиты: Академия экономической безопасности]. – Москва, 2008. – 277 с.: ил.
6. Кутьева Д.А. Управление финансовыми ресурсами в некоммерческой организации: автореф. дис. ... к.э.н.: 08.00.10 / Кутьева Дарья Александровна; [Место защиты: С.-Петерб. гос. экон. ун-т]. – Санкт-Петербург, 2015. – 18 с.
7. Начоева Л. А. Финансовый мониторинг в коммерческом банке: автореф. дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.10 / Начоева Ляна Алексеевна; [Место защиты: С.-Петерб. гос. экон. ун-т]. – Санкт-Петербург, 2015. – 19 с.
8. Петрова А.Т. Разработка методологических основ оценки качества жизни населения региона: дис. ... д. э. н.: 08.00.05 / Петрова Аида Талытовна; [Место защиты: ГОУВПО «Рос. экон. акад.»]. – Москва, 2008. – 420 с.: ил.
9. Серова Н.А. Экономическая политика городских округов Северного региона: дис. ... к.э.н.: 08.00.05 / Серова Наталья Александровна; [Место защиты: Ин-т экон. проблем Кол. науч. центра РАН]. – Апатиты, 2011. – 152 с.
10. Теория организации: Антология / Составление В.Л. Семикова. – Москва: Академический Проект: Гаудеамус, 2005. – 960 с. – (Gaudeamus).

ЗАДОРЖНЮКНаталія Олексіївна
zadorozhnyuk.nat@mail.ru

УДК 658.589

**ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ****КАШУБА**Олена Олександрівна
kashuba@mail.ru**INNOVATIVE FEATURES OF UKRAINIAN
ENTERPRISES**

доцент кафедри економічних систем і управління інноваційним розвитком, Одеський національний політехнічний університет

студентка-магістр кафедри економічних систем і управління інноваційним розвитком, Одеський національний політехнічний університет

Стаття присвячена питанням щодо визначення особливостей інноваційної діяльності українських підприємств. Визначено ключові проблеми, що перешкоджають здійсненню інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Запропоновано напрямки активізації інноваційної діяльності українських підприємств.

Статья посвящена вопросам относительно определения особенностей инновационной деятельности украинских предприятий. Определены ключевые проблемы, препятствующие осуществлению инновационной деятельности отечественных предприятий. Предложены направления активизации инновационной деятельности украинских предприятий.

The article is devoted to determine characteristics of innovation Ukrainian enterprises. The key challenges impeding the implementation of innovation of domestic enterprises are defined. Directions enhance innovation Ukrainian enterprises are proposed.

Ключові слова: інноваційна діяльність, фінансування, інноваційний потенціал

Ключевые слова: инновационная деятельность, финансирование, инновационный потенциал

Keywords: innovation, funding innovative potential

ВСТУП

В науковій літературі дослідженням, пов'язаних з інноваційною діяльністю підприємств присвячено багато статей, монографій та інших праць. Так, наприклад, у працях Глазнюка Н.М. та Бондаренка А.М. розглянуто ключові проблеми, пов'язані з інноваційною діяльністю підприємств та запропоновано шляхи їх вирішення [1-2]. У дослідженнях Герасімова О.Є. та Пеліхова Є.Ф. розглядається ефективність інноваційної діяльності та проблеми, які перешкоджають її підвищенню [3-4]. Проте аналіз сучасних наукової літератури свідчить про недостатність досліджень щодо визначення особливостей інноваційної діяльності українських підприємств, врахування яких дозволить підвищити їх ефективність.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні особливостей та ключових проблем інноваційної діяльності українських підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань та наукових конференцій, ресурси Internet.

При проведенні дослідження використано методи логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для виникнення інноваційної діяльності на рівні підприємства необхідна наявність певних передумов

її активізації: посилення конкуренція між підприємствами; мінливий попит споживачів, який базується на змінних потребах та перевагах людей; швидкий розвиток і диверсифікація нових технологій, особливо виробничих та інформаційних; поширення креативного мислення та впровадження інноваційного потенціалу.

Особливості інноваційної діяльності українських підприємств тісно переплітаються з ключовими проблемами у сучасних умовах.

1. Недосконалість законодавчої бази України, особливо у сфері інноваційної діяльності та правового захисту її результатів. Нормативно-правова база регулювання інноваційної діяльності в Україні є недосконалою та суперечливою. Виконання прийнятих законів в інноваційній сфері є незадовільним. Невирішеними залишаються питання теоретико-правового обґрунтування концепцій модернізації інноваційної системи України, а також визначення підходів та механізмів, щодо її реалізації.

2. Обмеження джерел фінансування, що пов'язано з фінансово-економічною нестабільністю в державі, кризовим станом більшості підприємств та бойовими діями на сході країни. Відсутність власних коштів у підприємств для фінансування інновацій обумовлена високими кредитними ставками, неспроможністю отримати довгострокові кредити, масовим банкрутством банків тощо. Все це є одним із стримуючих факторів здійснення інноваційної діяльності підприємств України.

3. Не повне інформаційне забезпечення інноваційних процесів, що свідчить про відсутність в Україні інструментів розвитку інноватики.

4. Формування високопрофесійних та креативних кадрів на базі інноваційного потенціалу країни. Основним протиріччям в сфері інноваційної діяльності України є наявність з одного боку, досить високого інноваційного потенціалу, а з іншого – не ефективна структура економіки і механізми господарювання, які цей потенціал не сприймають.

Відповідно до визначених особливостей та проблем доцільно визначити шляхи та напрямки активізації інноваційної діяльності в Україні:

- формування якісно нової організації взаємозв'язків і взаємодії між усіма учасниками інноваційного процесу, встановлення нових функцій за відповідними органами управління, як на державному, так і регіональному рівнях;

- створення ринку інноваційної продукції, на якому має бути забезпечений належний рівень захисту інтелектуальної власності;

- забезпечення пільгово оподаткування підприємств-інноваторів, участь у спеціальних державних програмах допомоги з впровадження інновацій, держзамовлення на інноваційну продукцію;

- створення ефективної системи інноваційного інвестування та кредитування на базі міжнародного досвіду;

- розширення ресурсної бази у банківському секторі країни, що дозволить підвищити ефективність використання кредитних ресурсів не тільки на поповнення обігових коштів, а й на реалізацію інноваційних проєктів малим бізнесом тощо.

- забезпечення мотивації інноваційної діяльності підприємств з боку держави – підготовка кадрів, менеджерів інноваційної діяльності, в структуру підприємства включати інноваційно-інформаційні центри, запроваджувати електронні комунікації, програми широкого залучення працівників з креативним мисленням;

- впровадження в першу чергу наукових розробок вітчизняних науковців;

- здійснення активного співробітництва органів влади як між собою, так і з підприємницькими, науковими і бізнес-освітніми секторами національної економіки. На основі чого можна побудувати ефективні, партнерські відносини між владою, інноваційними підприємствами та науково-дослідними організаціями.

ВИСНОВКИ

У роботі визначено особливості та ключові проблеми, що перешкоджають здійсненню

інноваційної діяльності вітчизняних підприємств: недосконалість законодавчої бази України, особливо у сфері інноваційної діяльності та правового захисту її результатів; обмеження джерел фінансування інновацій; неефективне використання коштів органами виконавчої влади на інноваційні трансформації; не повне інформаційне забезпечення інноваційних процесів; формування креативних кадрів та відповідних спеціалістів. На основі цих особливостей запропоновано шляхи активізації інноваційної діяльності українських, а саме: формування якісно нової організації взаємозв'язків і взаємодії між усіма учасниками інноваційного процесу; забезпечення надійного юридично захисту результатів інноваційної діяльності; державна фінансова підтримка та мотивація підприємств-інноваторів; активне співробітництво органів влади як між собою, так і з підприємницькими, науковими і бізнес-освітніми секторами національної економіки.

Таким чином, провідні фахівці українських підприємств, які займаються інноваційною діяльністю повинні оволодіти теоретичними основами, методологією та практичними навичками інноваційного управління; усвідомлювати принципи формування сучасної державної інноваційної політики; враховувати особливості організації інноваційної діяльності в регіонах та основні напрями вдосконалення інноваційної діяльності в окремих галузях економіки; мислити креативно та навчитися самостійно вирішувати інноваційні завдання від прогнозування нововведень до їх комерційного використання у підприємницьких структурах.

Список використаних джерел

1. Галазюк Н.М. Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи її активізації / Н.М. Галазюк // Управління інноваційним процесом в Україні: налагодження взаємодії між учасниками: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції, МІПУ-2014, 22–23 травня 2014 р. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014 р. – С.16-17.

2. Бондаренко А.М. Шляхи активізації інноваційної діяльності підприємств / А.М. Бондаренко // Молодий вчений: наук. журнал, серія: Економічні науки: Видавничий дім «Гельветика», Херсон. – 2015. – Вип. 2 (17). – С. 113-116.

3. Герасимов А.Е. Проблемы повышения эффективности инновационной деятельности / А.Е. Герасимов // Инновации. – 2001. – № 1-2.

4. Пелихов Е.Ф. Экономическая эффективность инноваций : [монография] / Е.Ф. Пелихов; Нар. укр. акад. – Х. : Изд-во НУА, 2005. – 167 с.